

Dr. Simon Szilvia – Dr. Bán Erika

Néhány gondolat a pénzügyi beszámolók valódiságának megítéléséhez

ÖSSZEFOGLALÁS

Globális pénzügyi és gazdasági válságok, rendkívüli (háborús) körülmények hatására – permanensen ismétlődően – kételyek merülnek fel a beszámolók valóság tartalmával kapcsolatban, amelynek következtében folyamatos hangsúly átrendeződés figyelhető meg a számviteli alapelvek között. A számviteli szabályozásban megfigyelhető az a tendencia, hogy a valódiság elve kerül előtérbe az óvatosság elvével szemben. A valódiság elvének értelmezése azonban a gyakorlatban számos problémát vet fel, amelyek ismerete nélkül a vállalkozások vagyonának, beszámolójának valódiság szempontjából történő megítélése nem valószínűsíthető. A valódiság tartalmának elemzése alapján megállapítható, hogy a valódiság mindig csak viszonylagos lehet, mindig csak a körülmények, célok ismerete mellett ítéltető meg megfelelően.

Kulcsszavak: számvitel, számviteli alapelvek, valódiság elve, valós és hű kép, globalizáció

Jelkódok: M41, M42

BEVEZETÉS

A „valódiság”, mint követelmény, mint elvárás az élet számos területén megjelenik. Ha a lényegét akarjuk megragadni, akkor azt jelenti, hogy bizonyos személyt, dolgot úgy kell megjeleníteni, hogy mások számára is egyértelműen az legyen, „aminek mondják, vagy aminek látszik” (Magyar Értelmező Kéziszótár, 1985:1461). E megfogalmazás alapján a valódiság nagyon egzakt fogalomnak tűnik, amely lényeges szerepet játszik a hétköznapi és a gazdasági életben, ezen belül a számvitel területén a beszámoló készítés, a vagyonértékelés során.

A számvittel szembeni igazi kihívások mindig a világválságok során jelentkeznek (BARICZ, 2008). Ez a jelenség megfigyelhető a világ gazdaságban bekövetkező globális pénzügyi és gazdasági válságok, rendkívüli (háborús) körülmények esetében is. E globális pénzügyi és gazdasági válságok, rendkívüli (háborús) körülmények nagymértékű bizalmi válsággal járnak együtt, amelynek hatására a piaci érdekhordozókban kétely fogalmazódik meg a vállalkozások teljesítményének, vagyonának számbavételére alkalmazott előírások megbízhatóságával, valódiságával kapcsolatban (NAGY-SIPOS, 2008; BOROS-RAKÓ, 2009; TARDOS, 2009; FEKETÉNÉ, 2009). E bizalmi válság bekövetkezése szükségszerű, hiszen a gazdasági folyamatokról adatok, információk révén lehet tájékozódni és amennyiben a folyamatok önmagukban is bizonytalanok, akkor a megszerzett adatok, információk, illetve a szükséges adatok, információk hiánya is magában hordozza a bizonytalanságot (KOBLENCZ, 1994).

Ebből következően felmerül az a kérdés is, hogy a számvitelnek volt-e/van-e valamilyen szerepe a problémák kialakulásában?

A válaszadás nem egyszerű, de a számvitel fogalmának, hatókörének és a szabályozásban nagy szerepet játszó valódiság elvének mélyreható vizsgálata alapján erre a kérdésre egyértelműen *nem* válasz adható.

A SZÁMVITEL FOGALMA, HATÓKÖRE

A számvitel fogalmának meghatározása, megközelítése, értelmezése a közgazdasági szakirodalomban számos helyen megtalálható. A különböző szerzők más és más definíciókat határoznak meg, de többségük egyetért abban, hogy a gazdasági folyamatok, események megismeréséhez, megfigyeléséhez, értékeléséhez, a kapott eredmények hasznosításhoz ezen gazdasági folyamatok elemeinek, az egyes gazdasági műveleteknek a megfigyelése, feljegyzése szükséges (KOZMA, 2001:5; SZTANÓ-VÖRÖS, 1998; TÓTH et.al., 1999:11).

A gazdasági folyamatok megfigyelése során megszerzett adatok, információk összesíthetősége, összehasonlíthatósága, értékelhetősége és felhasználhatósága megköveteli a gazdasági műveletek azonos, előre meghatározott alapelvek, szabályok alapján történő feljegyzését. Ezzel biztosíthatóvá válik, hogy az alapelvek és a szabályok ismeretében a múltban már lejátszódott folyamatokat a piaci érdekhordozók megismerjék, felidézhesék. Ebből következően az egyes országok számviteli szabályozásában, valamint a nemzetközi számviteli szabályrendszerekben jelentős szerepet kapnak a számviteli alapelvek, alapvető feltételezések. A számviteli alapelvek, alapvető feltételezések között a gazdasági, piaci körülmények hatására egyfajta rangsor alakul ki, ami azt jelenti, hogy egy-egy alapelv teljesülése alá rendelődik a többi alapelv (FERENCZI, 1998; BARICZ, 1999, LAKATOS, et.al., 2018, LAKATOS, 2009.,2013).

A valódisággal kapcsolatban alapvető fontosságú, hogy a számviteli rendszerek szabályozásával kapcsolatos célok akkor érhetőek el a legjobban, ha a számviteli szabályozó szervezetek olyan szabályokat alkotnak, amelyek a valóság bemutatását szolgálják. Ez tükröződik a különböző számviteli filozófiákban, amelyekben meghatározó szerephez jut a valódiság elve.

A valódiság számviteli tartalmát – szemben annak hétköznapi értelmével – alapvetően befolyásolja az, hogy a számvitel a gazdasági élet mely részével, területeivel foglalkozik, azaz mire irányul rá a figyelem az adott társadalmi és gazdasági fejlődés során. Általánosságban elmondható, hogy a modern számvitel a vagyonnal és a vagyonváltozásokkal foglalkozik, azokkal

a jelenségekkel, folyamatokkal, amelyek a vállalkozások számára gazdasági tartalmat, értéket képviselnek (DUDÁSNÉ, 1991; BARICZ, 1999; DEÁK I., 2008).

A valódiság hétköznapi és számviteli értelmezése közötti tehát az egyik fontos különbség, hogy a vizsgálat hatóköre jelentősen eltér a két szemlélet szerint. A valódiság hétköznapi értelemben a valóság teljes egészével, valamennyi jelenségével foglalkozik, ezzel szemben a számvitel „csak” a jelenségek gazdasági tartalmat képviselő részének megismerésére, bemutatására összpontosít.

A VALÓDISÁG ELVÉNEK ÉRTELMEZÉSE – DOKUMENTÁLÁS ÉS ÉRTÉKELÉS

Magyarországon az 1991. évi XVIII. számvitelben kerültek megfogalmazásra a számviteli alapelvek, amelyek közül a vállalkozás folytatásának elve és az óvatosság elve élvezett prioritást. A gazdasági, piaci folyamatok változása következtében – összhangban a nemzetközi tendenciával – az óvatosság elve egyre inkább háttérbe szorult. Ez a folyamat a számviteli szabályok változásában is megfigyelhető (2000. évi C. törvény). Ilyen fontos változásnak tekinthető például az értékhelyesbítés, majd a valós értékelés, projektelszámolás megjelenése, amely a valódiság elvének előtérbe kerülését bizonyítja (DEÁK D., 1999; LUKÁCS, 2009; TÓTHNÉ SZABÓ, 2010; PILOT, 2012).

A valódiság elvének alapvető értelmezése szerint a valódiság elve azt jelenti, hogy a könyvvezetés során rögzített és a beszámolóban szereplő tételeknek a valóságban is megtalálhatónak, bizonyíthatónak és a külső érdekhordozók számára is megtalálhatónak kell lenniük és ezen tételek értékelését az elfogadott számviteli szabályokban foglalt értékelési elvek, értékelési eljárások alapján kell megvalósítani.

A valódiság elve a valóság megközelítését egyrészt a vagyon dokumentálhatóságához (azaz a mérlegképességhez), másrészt az elfogadott szabályoknak megfelelő értékeléséhez köti.

Érdeemes tehát megvizsgálni, hogy a számvitel teljesíti-e a dokumentálás követelményét.

A számvitel a gazdasági folyamatok megfigyelése, rögzítése során előírja, hogy a gazdasági eseményeket, műveleteket csak bizonylat alapján lehet a könyvvezetésben rögzíteni. Ez a követelmény teljesül mind a vagyonelemek vállalkozáshoz történő bekerülésekor, mind a vállalkozástól történő kikerüléskor, hiszen az elkészült bizonylatokat és a benne foglalt értékeket nem csak az adott gazdasági szervezet, hanem az érintett külső piaci érdekhordozó is elfogadja, így teljesítve a valódiság egyik követelményét.

A dokumentálás másik fontos területe, hogy a beszámolóba kerülő vagyonelemeket leltárral kell alátámasztani. Ezen követelmény teljesülését az elfogadott számviteli szabályok minden esetben teljesítik, amikor előírják a vagyonelemek leltározási és leltárkészítési kötelezettségét.

A mennyiségi megjelenítés, a dokumentálás melletti értékbeni megjelenítés azonban nehezíti a valódiság gyakorlatban történő értelmezését. Ennek több oka van.

Egyrészt a jelenlegi számviteli gyakorlatban a vállalkozások működésének valós és hű bemutatása során a vagyon körébe tartozó tárgyasult, fizikai eszközök kimutatása mellett egyre nagyobb igény mutatkozik a vállalkozások piaci értékét jelentősen befolyásoló képességek, tudáselemek, környezeti elemek szerepeltetésére. Ezen elemek értékelése, beszámolóban törté-

nő szerepeltetése nehézségekbe ütközik, gátolva ezzel a szellemi vagyon megjelenítését a vállalkozások mérlegében. Ez azonban nem jelentheti azt, hogy a nehezen mérhető és értékelhető folyamatokkal, jelenségekkel a számvitelben nem kell foglalkozni. A valódiság azonban azt is megköveteli, hogy ameddig ezen folyamatok, jelenségek, tényezők értékelésének megalapozott módszertana nem áll rendelkezésre addig ezeket a mérlegbe nem lehet felvenni. Az értékelési módszerek kidolgozása folyamatosan, bár igen lassan halad előre. Jelenleg elfogadható megoldásnak tűnik, hogy ezeket az információkat a beszámoló kiegészítő részeiben tüntessék fel, így biztosítva a valódiság teljesítését, a valós összkép javítását (DÓCSNÉ BALOGH, 1994; DEÁK I., 2008).

A valódiság gyakorlati értelmezésének másik nehézségét jelenti az, hogy a vagyonrészek értékelésénél alkalmazott értékelési elvek és a hozzájuk kapcsolódó eljárások közötti választás befolyásolja a beszámolóban kimutatott vagyon és saját tőke, valamint eredmény értékét. Az értékelés során el kell dönteni, hogy a vagyon és a saját tőke vagy az eredmény értékét kívánják meghatározni, hiszen az értékelés során a két cél egyszerre, teljes mértékben nem valósítható meg.

A modern számvitel alapvetően a Schmalenbach által kidolgozott dinamikus mérlegelméleten nyugszik, amely a vállalkozás folytatásának elvével összhangban azt feltételezi, hogy a működő vállalkozás számára az eredmény meghatározása az elsődleges és kevésbé fontos, hogy mennyit érne a gazdasági szervezet, ha azt megszüntetnék, értékesítenék. Így az értékelés során a realizációs elvet és a hozzá kapcsolódó értékelési eljárásokat kell alkalmazni, amelyek segítségével biztosítható a realizált eredmény kimutatása elfogadva azt, hogy a vagyon és a saját tőke reálértékének meghatározása így nem biztosítható.

A vagyon és a saját tőke reálértékének fontosságát, elsőbbségét a statikus mérlegelméletek képviselik (például: Simon, Passow, Hügli, Riegler, Nicklisch munkássága), azt vizsgálják, hogy adott időpontban mennyit ér a vállalkozás saját tőkéje. E cél teljesítése megköveteli az értékelés során az időérték elv és a hozzá kapcsolódó értékelési eljárások alkalmazását, amellyel ugyan biztosítható a vagyon és a saját tőke reálértékének megállapítása, de a realizált eredmény nem határozható meg.

Mint látható az értékelés céljára vonatkozó döntéstől függően vagy a realizált eredmény, vagy a vagyon és a saját tőke reálértékének meghatározása csorbát szenved.

Kérdés tehát az, hogy melyik esetben teljesül a valódiság elve?

A valódiság elvének teljesülésénél a dokumentálhatóságot és az elfogadott szabályoknak megfelelő, következetes értékelést kell vizsgálni. Ebből a szempontból vizsgálva valójában mindkét megoldás megfelel a valódiság elvének, mert mind a két esetben dokumentált vagyon kerül vizsgálatra és az értékelés során következetesen alkalmazzák az értékelési elveket és eljárásokat.

A kialakult számviteli rendszereket megvizsgálva az állapítható meg, hogy az egyes országok saját számviteli rendszerük kialakításánál, valamint a nemzetközi szabályrendszerek kidolgozásánál a vállalkozás folytatásának elvét (illetve mint mögöttes feltételezést) tekintik meghatározónak és így a schmalenbachi alapokon nyugvó, a realizált eredmény megállapítását hangsúlyozó megoldást választják a valódiság követelményének teljesítése érdekében.

A gazdaságban, a piaci viszonyok között olyan kivételes esetek is előfordulhatnak, amelyek esetében az elfogadott számviteli szabályrendszer előírásainak alkalmazása mellett sem biztosítható a valódiság követelménye. A magyar számviteli törvény lehetőséget ad arra, hogy ilyen esetben a valós és hű összkép biztosításának érdekében – a könyvvizsgáló egyetértésével – törvényesen el lehet térni a törvényi előírások alkalmazásától. (LUKÁCS, 2002; CSERMICZKYNÉ-FEKETÉNÉ, 2003; GARAJSZKY, 2003)

A globális pénzügyi és gazdasági válságok, rendkívüli körülmények arra is felhívják a figyelmet, hogy a vállalkozás folytatásának elve sérülhet, a vállalkozás nem tudja, vagy nem akarja folytatni tevékenységét. Csőd, felszámolás, végelszámolás, átalakulás, rendkívüli (háborús) körülmények esetén a gazdálkodó szervezeteket már az érdekli, hogy mennyit ért a vállalkozás vagyona, saját tőkéje egy adott időpillanatban. Ilyen helyzetekben a valódiság elvét az a megoldás szolgálja, amely a vagyont és a saját tőke reálértékének meghatározását helyezi előtérbe.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a gazdaság állapota, a világgazdasági körülmények és a vállalkozás gazdasági helyzete alapján más és más cél elfogadása mellett teljesül a valódiság elve.

GLOBALIZÁCIÓ ÉS A VALÓDISÁG

A valódiság vizsgálata során a globális pénzügyi és gazdasági válságok, rendkívüli (háborús) körülmények hatásai mellett az egyre erősödő globalizáció hatásait is érdemes figyelembe venni. A globalizációs folyamat során a tőke, az anyagi javak, a szellemi erőforrások világméretű koncentrációja megy végbe. A globalizációval foglalkozó kutatók egyetértenek abban, hogy a globalizáció jelenlegi és várható hatásai, következményei ma még nem ítéltethők meg egyértelműen. (SEGESVÁRY, 1998; MARTIN – SCHUMANN, 1998; SOROS, 1999, 2000; KETTINGER, 2001; LAKATOS, 2004; MAGDA, 2006; SÜKÖSD, 2006; MARKOVSKY, 2006; CSETE, 2008;) Fontos azonban kiemelni, hogy e folyamat kísérőjelenségei közül néhány már feltárható és hatásai számszerűsíthetők.

A globalizációs folyamat egyik mérhető és számszerűsíthető jelensége az a tendencia, amelynek során jogilag önálló vállalkozások – különböző mértékben és módon – egymással érdekelttségi, részesedési viszonyba kerülnek. Az érdekelttségi, részesedési kapcsolatok miatt e vállalkozások között a piaci viszonyok korlátozottá válnak, amelynek következtében a vállalatcsoport egyes tagjai között létrejövő kapcsolatok során alkalmazott értékelés valódisága megkérdőjelezhető, így e társaságok reális vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetének bemutatása az egyedi éves beszámolók alapján nem biztosítható (SIMON, 2009).

Felmerül tehát az a kérdés, hogy vállalatcsoportok esetén a számvitel képes-e a valódiság követelményét biztosítani?

A válasz egyértelműen igen. Ennek két indoka van.

Az egyik indok a konszern számvitel sajátosságaiból adódik. Hiszen a konszern beszámoló összeállítása során az egyedi beszámolók összevonását követően a vállalatcsoport tagjainak egymás közötti belső kapcsolataiból adódó halmozódások kiszűrésre kerülnek. Így a konszolidált beszámoló már nem tartalmaz olyan tételeket, amelyek valódisága a korlátozott piaci viszonyokból adódóan megkérdőjelezhető (FRIDRICH-SIMON-SZTANÓ, 2020). (Ki kell emelni, hogy a konszoli-

dáció során alkalmazott mentesítések alkalmazása esetén bizonyos belső kapcsolatok kiszűrésétől el lehet tekinteni, de ezek a tételek a konszolidált pénzügyi kimutatások valós és hű képét lényegesen nem befolyásolhatják.)

A másik indok, hogy a vállalatcsoporthoz tartozó vállalkozások között létrejövő gazdasági kapcsolatok során alkalmazott árak meghatározására vonatkozóan kötelező érvényű, transzferárazással kapcsolatos nemzetközi és hazai jogszabályok állnak rendelkezésre. Az OECD modellegyezmény és a magyar transzferár szabályozás az árak meghatározása, így az értékelés alapján garanciát biztosít a valódiság elvének teljesülésére az egyedi beszámolók esetében is.

Fontos azonban felhívni a figyelmet arra, hogy a vállalatcsoporthoz tartozó vállalkozások egyedi beszámolóiban olyan mértékű halmozódásokat tartalmaznak, amelyek megkérdőjelezik az egyedi beszámolók alapján hozott döntések megalapozottságát, esetenként valódiságát. A pénzügyi és gazdasági válságok, rendkívüli körülmények hatására kialakuló gazdasági környezetben javasolható a piaci érdekhordozóknak, hogy a konszernhez tartozó vállalkozások esetén döntéseiket az egyedi beszámoló mellett a konszolidált beszámoló adatainak figyelembe vételével, annak értékelésével hozzák meg ezzel is biztosítva a valódiság elvének érvényre jutását.

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, JAVASLATOK

A valódiság elvének teljesítése, megítélése nem egyszerű feladat, számos tényezőt kell figyelembe venni. Ezek a tényezők más és más helyzetet teremtenek, más és más képet adnak a vagyronról, az eredményről, a gazdasági folyamatokról, de az egyes helyzetekben ezek mind valósnak minősíthetők.

A valódiság számviteli szempontból így mindig csak viszonylagos lehet. Mindig csak adott körülmények között értékelhető, változik a gazdaság állapotától, a vállalkozás gazdasági helyzetétől, a helyi szokásoktól, elvárásoktól függően, változik időben és országról-országra.

A gazdaság állapota és a vállalkozás gazdasági helyzete alapján más és más cél elfogadása mellett teljesül a valódiság elve.

Mindig egyértelműen meg kell tehát határozni, hogy az adott pénzügyi kimutatást milyen körülmények között, milyen feltételek teljesülése mellett tekintünk/tekinthetünk valódinak. Az az egy adott vállalkozásra, vállalatcsoportra vonatkozó eltérő pénzügyi kimutatások is valódiak lehetnek, ha a célok függvényében értelmezzük a benne foglalt tételeket.

A pénzügyi és gazdasági válságok, rendkívüli körülmények tehát bebizonyítják, hogy még nagyobb hangsúly kell helyezni a vagyont, valamint a gazdasági folyamatok, jelenségek valós és hű bemutatására.

IRODALMI FELDOLGOZÁS

- BARICZ, R. (2008): A számvitel súlypontjai. SZAKMA, 50. évfolyam. 2008. jubileumi különszám, pp. 3-6., ISSN 1419-6956
- BARICZ, R. (1999): Mérlegtan. Aula Kiadó, Budapest, p. 199 p., ISBN 963-9215-23-6
- BOROS, J. – RAKÓ, Á. (2008): A pénzügyi válság hatása az év végi beszámolók összeállítására és könyvvizsgálatokra. SZAKMA, 51. évfolyam. 2009. 1. szám, pp. 14-18., ISSN 1419-6956

- CSERMICZKY, J-NÉ – FEKETE, I-NÉ (2003): Mértéktartás és óvatosság a 4. § (4) alkalmazásánál. *SZAKMA*, 45. évfolyam. 2003. 2. szám, pp. 76-77., ISSN 1419-6956,
- CSETE, L. (2008): Új paradigma az agrárgazdaságban: alkalmazkodás a globális kihívásokhoz. *Gazdálkodás*. 52. évfolyam. 2008. 4. szám, pp.352-367., , ISSN 0046-5515
- DEÁK, D. (1999): A valós és hű kép elve az újabb közösségi joggyakorlatban. *SZAKMA*, 41. évfolyam. 1999. 12. szám, pp. 516-520., ISSN 1419-6956
- DEÁK, I. (2008): A számvitel vagyionfelfogásáról. *SZAKMA*, 50. évfolyam. 2008. 12. szám, pp. 497-505., ISSN 1419-6956
- DÓCSNÉ BALOGH, ZS. (1994): *Számvitel és könyvvizsgálat*, 36. évfolyam. 1994. 2. szám, pp. 72-73., ISSN 0865-7823
- DUDÁS, J-NÉ (1991): A „megbízható és valós” összkép. *Számvitel és könyvvizsgálat*, 33. évfolyam. 1991. 9. szám, pp. 349-355., , ISSN 0865-7823
- FEKETE, I-NÉ (2009): A globális válság szakmai kihívásai. *SZAKMA*, 51. évfolyam. 2009. 1. szám, pp. 20-24., ISSN 1419-6956
- FERENCZY, A. (1998): Az európai számviteli rendszerek összehasonlítása. *Számvitel és könyvvizsgálat*, 40. évfolyam. 1998. 10. szám, pp. 406-411., , ISSN 0865-7823
- FRIDRICH, P. – SIMON, SZ. – SZTANÓ, I.(2018): Konzolidáció – Elmélet, módszertan, gyakorlat, Második átdolgozott kiadvány, Wolters Kluwer Kft., Budapest, p. 592, ISBN 978-963-295-720-3
- GARAJSZKY, Z. (2003): Mentőöv is lehet a 4. § (4). *SZAKMA*, 45. évfolyam. 2003. 2. szám, pp. 78-81., ISSN 1419-6956
- JUHÁSZ, J. – SZÓKE, J. – O. NAGY, G. – KOVALOVSKY, M. (et.al.) (1985): Magyar Értelmező Kéziszótár. Akadémia Kiadó, Budapest, 1550 p., ISBN 963-05-4050-9
- KETTINGER, GY. (2001): A globalizáció okai és hatásai, valamint szükségszerű következményei Európában. *Gazdálkodás*. 45. évfolyam. 2001. 6. szám, pp. 73-77., ISSN 0046-5515
- KOBLENCZ, J. (1994): A könyvvitel és a számvitel fogalmának újraértékelése. *Számvitel és könyvvizsgálat*, 36. évfolyam. 1994. 4. szám, pp. 174-177., , ISSN 0865-7823
- KOZMA, A. – PATAKI, L. – TÓTH, P. – VÉGHNÉ BÁLINT, K. (TÓTH, P. ET.AL.) (1999): Számvitel és pénzgazdálkodás. Mezőgazda Kiadó, Budapest, 423 p., ISBN 963-912-185-1
- KOZMA, A. (2001): Vázlatok a számvitel tanulásához. 1. kötet. Általános számviteli és könyvviteli ismeretek. Keletlombard Kft., Debrecen, 109 p.
- LAKATOS, D. (2004): A globalizálódó világ gazdaság. *Gazdálkodás*, 48. évfolyam. 2004. 4. szám, pp. 1-9., ISSN 0046-5515
- LAKATOS, L. P. – KOVÁCS, D. M. – MADARASINÉ SZIRMAI, A. – MOHL, G. – RÓZSA, I.(2018): Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok elmélet és gyakorlata 2018. MKV-KOK, Budapest, 1216, ISBN 978-615-80454-8-3
- LAKATOS, L., P.(2009): A számvitel szabályozása, és a pénzügyi kimutatások hasznosságának megítélése. PhD-értekezés, Budapest
- LAKATOS, L., P.(2013): A számviteli érdekhordozói elméletek evolúciója és a szabályozás – klasszikus tézisek és új irányok a pénzügyi beszámolásban, *Vezetéstudomány*, XLIV., 2013/5. szám, pp. 47-59, ISSN 0133-0179
- LUKÁCS, J. (2002): Hogyan lehetne megbízható és valós az összkép, avagy milyen esetben indokolt a 4. § (4) bekezdésének alkalmazása. *SZAKMA*, 44. évfolyam. 2002. 11. szám, pp. 490-492., ISSN 1419-6956
- LUKÁCS, J. (2009): A valódiság vs. óvatosság elvének érvényesülése válság idején. „Válság a pénzügyekben – pénzügyek a válságban” konferencia, Sopron, 2009. szeptember 29-30.
- MAGDA, S. (2006): A magyarországi agrárgazdaság és a jövő kilátásai. *Gazdálkodás*. 50. évfolyam. 2006. 2. szám, pp. 59-66., ISSN 0046-5515
- MARKOVSKY, GY. (2006): Átalakuló piacok a globalizációban. *Gazdálkodás*. 51. évfolyam. 2006. 20. különszám. pp. 11-23., ISSN 0046-5515
- MARTIN, H-P. – SCHUMANN H. (1998): A globalizáció csapdája. Perfekt Kiadó, Budapest, 352 p., ISBN 963-394-313-2
- NAGY, K. – SIPOS, P. (2008): Számviteli válaszok. *SZAKMA*, 50. évfolyam. 2008. 11. szám, pp. 456-460., ISSN 1419-6956
- PILOT, S. (2011): Reporting the Truth. *Accountancy*, 2011. 10. szám.
- SEGESVÁRY, V. (1998): Globalizáció és világgazdaság. *Valóság*. 41. évfolyam. 1998. 4. szám, pp. 1-21., ISSN 0324-7228
- SOROS, GY. (1999): A globális kapitalizmus válsága – veszélyben a nyílt társadalom. Scolar Kiadó, Budapest, 271 p., ISBN 963-919-308-9
- SOROS, GY. (2001): A nyílt társadalom, avagy a globális kapitalizmus megreformálása. Scolar Kiadó, Budapest, 406 p., ISBN 963-919-355-0
- SÜKÖSD, P. (2006): Globalizáció – extraterritorialitás – versenyjog. *Külgazdaság*. 50. évfolyam. 2006. 2. szám, Jogi melléklet, pp. 13-20., ISSN 0324-4202
- SIMON, SZ. (2009): Az élelmiszer gazdaságban működő vállalkozások vizsgálata a konszern számviteli előírások alapján. Doktori (Ph.D.) értekezés, p. 228
- SZTANÓ, I. – VÖRÖS, M. (1998): Számviteli alapismeretek. Saldo Rt., Budapest, 286 p., ISBN 963-621-879
- TARDOS, Á. (2009): A pénzügyi válság, valós értékelés, hitelek értékvesztése. *SZAKMA*, 51. évfolyam. 2009. 6. szám, pp. 262-264., ISSN 1419-6956
- TÓTHNÉ SZABÓ, E. (2010): A kiegészítő melléklet szerepe a megbízható és valós kép kialakításában. *SZAKMA*, 52. évfolyam. 2010. 4. szám, pp. 180-186., ISSN 1419-6956
- A „megbízható és valós kép” Európában. *World Accounting Report* 1994. 10. szám.